

játékokon azonban a legtöbb művész nem óhajt részt venni. „Én jónak találok, hogy az ajánlások révén rendszeres minőségkontroll történik és nem az egyszer letudott próbajáték érvényes mindenkorra” – véle-ményezi egy szabadúszó, kihangsúlyozza azonban, hogy az ő tevékenységi területén a régi zenében az utánpótlásnak egyre nehezebb lesz együttes protokoll-listáján előbbre rukkolni. Az együttesek száma már messze nincs összhangban ennek a szakmának a diplomásaival, akiket igényen felül képeznek. Ehhez jönnek még egyre többen a modern hangszeresek, akik nem specializálódtak, csak egyszerűen tovább akarják képezni magukat.

Szükség volna a munkaerő-piac alapos vizsgálatára. „Mi érzékeltük a gazdasági krízist, sok projekt jutott csődbe és drasztikusan csökkentenünk kellett a számukat. Nagy szimfonikus zenekar helyett, aztán csak egy vonós-együttes léphetett fel”, vonja meg a mérleget egy zenekar szervezője. Ebből a szemszögből a zenészképzéssel foglalkozó intézményekre is felelősség hárul. A főiskoláknak jobban figyelembe kellene venniük a piac igényeit. A főiskoláknak még további hiányokat is orvosolniuk kell. A megkérdezettek közül senki sem érezte magát eléggé felkészültnek a szabad piacon való helytálláshoz. Információ-hiány áll

fenn még olyan kérdésekben is, ami a szociális biztonságra, zenész-specifikus biztosításokra és önmenedzselésre vonatkozik

Harc az idealizmus ellen

Szabadúszó muzsikusokkal folytatott számtalan beszélgetés vezetett ennek és a hasonló cikkeknek a megírásához. Habár mindannyian készek voltak élet- és munkakörülményeikről kimerítő felvilágosítást adni, de nevének közlését egy sem vállalta. „Ha mindezt nyilvánosan mondom el, akkor olyannak tűnök, mint aki belepiszkít a fészkebe, hiszen olyan ideális dolog, mint muzsikálni, és olyan profán dolog mint pénzt keresni, nem illenek össze”, magyarázza egy hölgy. Számtalan történet van a rendezők rossz fizetési moráljáról, a koncertek, főiskolák és zeneiskolák túl alacsony honoráriumáról, a külső projektek elviselhetetlen próba és szálláskörülményeiről. Röviden szólva a szabadúszók közül senki sincs megelégedve azzal a javadalmazással, amit munkájáért kap. Néha a pénzt egyáltalán nem folyósítják, és a muzsikusok ott állnak a konfliktus előtt: aki megkísérli érdekei keresztülvitelét, legközelebb kimeradhat a projektből.

Tanácsstalanság uralkodik abban az esetben is, ha valaki kiegészítőként szeretné jogait érvényesíteni. A legtöbb esetben az a megol-

dás, hogy legközelebb nem játszik ott – ha ezt megengedheti magának. Úgy hírlík, hogy néhány szimfonikus zenekar esetében is előfordul, hogy a kiegészítőként felkért barokk specialistát nem a törvényben előírt tarifa szerint fizetik ki. Egységes mérték volna kívánatos, Hollandiában és Svájcban létezik már ilyen honorárium-lista.

Normális mindennapok

„Ismerek olyan szabadúszókat, akik a 30-as éveik közepén még egy egyszobás lakásban élnek”, mondja egy muzsikus. A hónap végén még marad 1000 eurójuk. Ebből még egy privát nyugdíjalapba való befizetés, utópia marad. „Egy egész generáció vesz irányt a szegénységre öregkorára”, jósolja meg valaki. A problémák tömegével jelentkeznek. „Fogalmam sincs arról, hogy jutok kölcsönhöz egy új hangszer megvásárlásához”, panaszkodik egy hegedűs. Mások ezt szülői garanciával oldották meg, – nem jó érzéssel persze, ha az illető már 30 éves elmúlt. A lakáspiacon is drasztikus a helyzet. Mégis van jó hír a szabad foglalkozásúak háztájáról. Legtöbbjük nem cserélné el szabadságát egy hivatásos zenekari pozícióra. Általában meg vannak elégedve a projektek színvonalával. „Ha egy probléma felmerül, azt általában karmesternek hívják”, mondja egyikük nevetve. *(Das Orchester 2011/2)*

Marco Frei

Szabadúszó muzsikusok Nagy-Britanniában és az USA-ban

Ha a szabadúszók sikeres érdek- és jogi képviseletéről van szó, gyakran hivatkoznak a USA-ra és Nagy-Britanniára. Az ilyen muzsikusok itt valóban egy erős lobbira támaszkodhatnak. De mit jelent ez konkrétan?

Ha az ember Keith Motson-t kérdezi, hogy mi a különbség a szabadúszó és állományban lévő zenekari muzsikusok között Nagy-Britanniában, a válasz: „mindegyik egyforma”. Ha ugyanazt a kérdést Bill Kerr-nek tesszük fel, más választ kapunk: „A körülmények nagyon jók.” Ez csekély, de finom

különbség. Motson a Brit zenekarok Szövetségének (Association of British Orchestras/ ABO) projektmenedzsere. Kerr ezzel szemben a Zenész Szakszervezet (Musicians' Union/MU) szabadúszó és állományban lévő zenekari muzsikusok szekcióját vezeti – az pedig éppenséggel egy nagy befolyással rendelkező szervezet. „Vannak megállapodásaink hivatalos zenekarok munkaadóival, hogy milyen feltételek mellett szerződhetnek kiegészítő művészeket, és azok hogy működnek együtt az állandó tagokkal. Ahol az lehetséges, ott megpróbáljuk a két érdek-felet azonos kondíciókra hozni”, magyarázza Kerr.

„Ezenkívül a MU sok megállapodást kötött olyan zenekarokkal, amelyek csak szabad-

úszókkal dolgoznak. Ebben gyakran a médiajogok is le vannak fektetve. A BBC öt zenekarában dolgozó szabadúszók honoráriumát három évvel ezelőtt 35 százalékkal megemelték, ezzel szemben viszont minden médiajog a BBC-re szállt.”

„A legtöbb zenekari muzsikus nálunk szabadúszó” magyarázza Motson az ABO részéről. „Csupán néhány zenekarban dolgoznak fix szerződéssel, és még ezek is szabadúszókként vállalnak más együttesekben munkát.” A MU-ban sok más kollega – fizetett zenekari muzsikusok, de rock- és popzenészek között is – a szabadúszók ismét csak egy szekciót alkotnak. A MU-nak jelenleg 1800 tagja van.

„Egy választott bizottság rendszeresen talál-

kozik, megtárgyalja a problémákat, és tájékoztat engem. A szabadúszók ügyének tárgyalásánál mindig egy szabadúszó kollegával egészítem ki a bizottságot, olyannal, aki tagja a szekciónknak, aki a szükséges realitáskapcsot jelenti és a zenészeket tájékoztatja” – folytatja Kerr. „Ez ugyanakkor a zenekari menedzsment meggyőzésében is segít.” És mert Kerr szerint a fizetett tagok és szabadúszó zenekari muzsikuskok között Nagy-Britanniában jó a kapcsolat, az előzőek támogatják a szabadúszók körülményeinek javítását szolgáló intézkedéseket –, azon kívül ők tudják, mennyire nagy szükség van rájuk.

Mit jelent a szabadság?

Mit jelent valójában „szabadúszó zenekari muzsikusk”-nak lenni? (freelancer) angol-amerikai értelemben? Az US-amerikai Zenekari Szövetség (League of American Orchestras/LAO) megkísérli megmagyarázni. Ő szerintük a fogalom „szabadúszó” bővebben és nyitottabban értelmezhető, mint ahogy ezt Európában ismerik. „Még a New Yorki Filharmonikus Zenekar és más, nagyobb költségvetéssel rendelkező zenekarok néhány tagja is bizonyos értelemben szabadúszónak tekinti magát, mivel szabad idejükben más zenekarokban is tudnak játszani, amennyiben ez szerződésileg nem tiltott.”

Ha a nagyszámú egyéb zenekarokról beszélünk, a legtöbb muzsikusk magát szabad-

úszónak tekinti, bár egy vagy több zenekarhoz határozott számú hétre van szerződésük. A németországi helyzettel ez tulajdonképpen nagymértékben nem különbözik: itt is kiségitenek más zenekarok fizetett tagjai, ha ezt szerződésük nem tiltja: valójában azonban egy szabadúszónak az USA-ban sokkal magasabb és magától értetődőbb a státusza.

„Ha muzsikuskok egy zenekarban nem 52-hetes játékidőben dolgoznak (ami csak a legmagasabb költségvetéssel rendelkező zenekarokra jellemző), magukat szabadúszónak tekintik, mert gyakrabban és tartósabban tudnak fellépni”, folytatja a LAO-tag hölgy. Az USA-ban a legtöbb zenekar inkább projekt-zenekar az európai felfogás szerint, de némelyiknek van kollektív szerződése. Sok közülük a legjobb muzsikuskokkal köt szerződést, ami mellett nem ritkán mindig ugyanaz az összetétel garantált. Sok olyan szabadúszó muzsikusk van, aki ilyen módon 20-30 éven keresztül egy, két vagy néha több zenekarban dolgozott.”

Carla Lehmeier-Tatum, az Amerikai Zenészek Federációjához (AFA) tartozó Regionális Zenekari Tagok Szövetségének (REPA) elnöke, igazolja: „A legtöbb zenekari muzsikusk jövedelme országunkban különböző és számos kötelezettségvállalásból származik. Így ugyanaz a muzsikusk reguláris helyet foglalhat el egy vagy több zenekarban és mégis rendszeresen, mint szabadúszó muzsikálhat különböző együttesekben. A mu-

zikusok hálózata összetartó, és tagjai kölcsönösen segítik egymást szakmai karrierjük építésében.”

Hasonló problémák, más megoldások

Ha a zenekari muzsikuskok problémáit mindkét oldalon megvizsgáljuk, olyan nagyon nem különböznek egymástól. Legalábbis Nagy-Britanniában nem, mert: „A szabadúszók legnagyobb problémája nálunk a munkakörülmények bizonytalansága”, mondja a Kerr a MU részéről. Ez főleg a kisebb városokra érvényes. „A szabálytalan munkastruktúra oda vezethet, hogy egy héten nincs mit csinálni, a következőkben pedig egymást érik a felkérések.” Minden muzsikusk – és különösen a szabadúszók – számára a legnagyobb probléma az állami támogatás csökkenése.

„A szabadúszók kevesebb megbízást fognak kapni, mivel a pénz kevesebb”, jósolja meg Kerr. A következőkben a gázsikat és honoráriumokat befagyasztják vagy éppenséggel megkurtítják. „Valószínűleg ellenállunk majd azzal, hogy a médiajogi koncessziót újra visszavesszük. Ez az egyetlen eszköz, amivel rendelkezünk. „Olyan sok hatalmat a MU tehát mégsem tűnik birtokolni. De Nagy-Britanniában a szabadúszók szoros kapcsolatban állnak a mindenkori zenekari menedzserekkel, és sokan kihasználják a szakmai hálózatokat és ügynökségeket, hogy munkához jussanak.

(Das Orchester 2011/2)

Sandra Sinsch

A megszokás söre

Zenekari muzsikuskok szenvedély és élvezet között

A muzsikuskok általában szívesen nyilatkoznak meg, de az alkohol- és drogfogyasztás kulcsszónál szófukarokká válnak. Eközben a téma majdnem minden zenekart érint.

A zenekari muzsikuskok tevékenységükkel leginkább a koncertkritikákban, a lapok kulturális rovataiban szembesülnek. A pop- és rock-zenész kollegákkal ellentétben, a nyilvánosság előtt hivatásukhoz inkább a tisztesség szó járul, a botrányok ritkák, és a privát élet is csak a nagy karmestereknél ér-

dekes. Jó két évvel ezelőtt azonban mégis elkezdett zörögni a haraszt. A Focus címlapján volt olvasható: „Beethoven bétablokkolon”, a Westen felfedte „Miért lesz olyan sok muzsikusk beteg”, és a Berliner Zeitungban az állt: „A nézők élvezik, a zenészek szenvednek a stressztől: alkohol- és drogvisszaélés a komolyzenészek között.”

De vajon mi volt az ok? Néhány szakmabeli nagyság megtörte a hallgatást. A brit hegedűs, Nigel Kennedy, 2008-ban egy interjúban megállapította, hogy a kokain és a hasis a komoly zenében „éppen olyan népszerű, mint minden társadalmi rétegben”. A nagy figyelmet keltett Trip to Asia dokumentumfilmben, a Berlieni Filharmonikusok egy tag-

ja alkohol-szenvedélyéről beszélt. Már tanulmányai alatt azt javasolta neki a tanára, hogy igyon meg egy sört, ha úgy érzi, egy álláshoz még nem nőtt fel. „Ha akkor az ember két sört iszik meg és hirtelen megy a dolog, akkor rájön, hogy ezt többször kell csinálnia. Ez éveken keresztül nagyon jól megy, és az embert nem feltétlenül a híd alól kell kisépenni. „Csak én nem voltam olyan szerencsés”, idézték a muzsikuskat a Focus-ban.

Ingyen sör a hangverseny után

Bár a Berlieni Filharmonikusok tagja egy tabut döntött meg, mégsem nyitott meg a német zenekarokban egy új irányzatot, hogy